

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Мария Семерджиева, дм

Декан на Факултет по Обществено здраве, Медицински университет-Пловдив

Член на Научно жури съгласно Заповед № Р-109-197/16.03.2023 г. на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „Доктор”.

Професионално направление: 7.4.Обществено здраве, докторска програма “Управление на здравните грижи”

Автор: Теодора Станева Радева

Форма на докторантурата: редовна докторантура, Филиал Сливен към Медицински университет „Проф. Д-р П. Стоянов“ – гр. Варна

Тема: „Сестрински грижи при зависими пациенти с психическа коморбидност”

Научни ръководители: Проф. Христо Кожухаров, д.м.

Проф. Елена Желева, д.п.

ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ПРОЦЕДУРАТА И ДОКТОРАНТА

Представеният комплект материали на електронен и хартиен носител е в съответствие с изискванията за придобиване на ОНС „Доктор“ според Закона за развитие на академичния състав в РБ (ЗРАСРБ) и Правилника на Медицински университет – Варна.

Представеният пакет от административни документи са подготвени прецизно и старателно.

КРАТКИ БИОГРАФИЧНИ ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТА

Докторант Теодора Радева завършва Медицински колеж Шумен, специалност „Медицинска сестра“. През 2001 г. придобива ОКС „бакалавър“ специалност „Социална педагогика“, специализация „Психология“ в Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“. През 2010 г. завършва ОКС ”магистър” по „Управление на здравните грижи“. Специализира „Психиатрични здравни грижи“ (2020 г. - 2021 г.) в Медицински университет „проф. д-р

Парашкев Стоянов"-Варна. След успешно издържан конкурс от 2020 г. е редовен докторант към МУ-Варна.

Първото работно място на Т. Радева е в ДВПР с. Черни връх като медицинска сестра. От 2007 г. до 2016 г. последователно заема позицията Старша медицинска сестра в Първа и Втора психиатрична клиника. От 2019 г. и към момента е Старша медицинска сестра във Втора психиатрична клиника при УМБАЛ „Света Марина” ЕАД.

Участва в проект „Студентски практики-Фаза 1” на МОН като ментор за обучаваща организация на УМБАЛ ”Света Марина” ЕАД, Варна.

Описани и представени са редица доказателства за участие в клинични проучвания. Председател е на ПД на БАПЗГ УМБАЛ „Света Марина” ЕАД. Членува в Българската психиатрична асоциация и Българското научно дружество по обществено здраве.

Владее английски ниво В2 и руски език ниво С. Има много добри компютърни умения.

АКТУАЛНОСТ НА ТЕМАТА

Употребата на алкохол и други наркотични вещества имат съществени негативни обществено-здравни последици. Използването на тези вещества може да причини редица соматични проблеми в областта на психичното здраве като зависимости, затруднено заучаване и запомняне на информация, както и редица психологически проблеми - агресия, депресия, тревожност, самоубийство и др.

Медицинският персонал се изправя пред поредица от предизвикателства, когато предоставя грижи за потребители с психиатрични съпътстващи заболявания, като например да се справят с физическа и вербална агресия, екстремна възбуда, епизоди на остра психоза и умствено объркване.

Това налага медицинските специалисти, които работят с такъв контингент, освен много добра професионална подготовка да притежават редица допълнителни умения като лидерство, инициативност, педагогически умения, емоционална стабилност. Работата с такива пациенти е свързана с управление на кризи, идентифициране на психични промени и прилагане на специфични комуникативни техники.

Предоставеният ми за изготвяне на рецензия дисертационен труд е посветен именно върху проучване от една страна организацията на здравните грижи при зависими пациенти с психическа коморбидност, а от друга знанията, уменията и нагласите на психиатричните медицински сестри за работа с такива пациенти. Липсата на проучвания за сестринските грижи за хора с психиатрични съпътстващи заболявания провокира разработването на настоящия дисертационен труд.

СЪДЪРЖАНИЕ И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Представеният труд е изграден изцяло върху собствени проучвания и покрива изискванията за дисертационен труд за ОНС „Доктор“. Написан е на 126 страници, онагледен с 58 таблици и 15 фигури. Структурно е разпределен в четири основни глави, предхождани от въведение. Научната разработка завършва с описание на използваната литература и 7 приложения.

Заглавието на труда отразява точно и пълно проблематиката на темата. Съдържанието е пълно, информативно и отразява структурата на представения труд. Въведението ни представя тематиката на дисертацията и очертава рамката на поставените проблеми, свързани с актуалността на разглежданата тема.

Литературният обзор, в размер от 33 страници, обхваща в пълнота проблематиката на дисертационния труд. Разгледани са в исторически аспект развитието на психиатрията като наука и ролята на медицинската сестра в организацията и дейността на психиатричната помощ у нас. Представени са същността и значението на понятията зависимост и психическа коморбидност, като са описани двете състояния при различни психични разстройства. Отделено е специално място на специфичните характеристики на психиатричните здравни грижи при зависими пациенти с психическа коморбидност. Използвани са 187 заглавия, от които 40 на кирилица, 129 на латиница и 18 интернет източника. Изследвани са както най-съвременни източници (80 източници са от периода 2012 г. - 2022 г.), така и някои ключови документи от предишни години, което дава възможност да се проследи хода на промените и тяхната целесъобразност. Докторант Т. Радева показва добри познания в изследваната област. Те се доказват от направения

широкообхватен по различните аспекти на проблема и добре структуриран литературен обзор и от съдържанието на приложената библиография.

Представените данни са подчинени на общата насока на дисертационния труд, съпроводени са с изводи и обобщения, които дават възможност да се направи преход към емпиричната част.

Цел, задачи, материали и методи са изложени в рамките на 8 страници. Целта е ясно формулирана и научно издържана. За изпълнение на целта са формулирани шест задачи, които покриват тематиката на дисертационния труд и коректно отразяват акцентиранияте в обзора проблеми.

Разделът „Материали и методи“ коректно и точно представя използваните ресурси, методи и изследвания. Обект на изследванията са 294 лица, разпределени както следва:

- Медицински сестри - 44
- Мултидисциплинарен клиничен екип -14
- Пациенти с психическа коморбидност - 68
- Съзависими - близки от семейната среда на пациента - 68
- Студенти от специалност “Медицинска сестра” III курс и IV курс и специалност ”Акушерка“ IV курс - 100
- Пациенти с релапс в период от 1 до 3 месеца след дехоспитализация - 38

Дефинирани са включващите и изключващите критерии, което е определящо за дизайна на подобно изследване.

Проучването е проведено в Психиатрични клиники УМБАЛ “Света Марина“ ЕАД гр. Варна, както и МУ “Проф. д-р Параскев Стоянов” и всички филиали към него - гр. Варна, гр. Шумен, гр. Велико Търново и гр. Сливен.

За решаването на поставените задачи са използвани два взаимно допълващи се методи:

- документален метод – проучени са нормативна уредба, научни публикации, доклади;
- анкетен метод - за целите на проучването са разработени шест анкетни карти за изследване мнението на различните логически единици. Използван е също така и самооценъчен въпросник за съзависимост на В.

В. Ткачева, състоящ се от 16 въпроса, приложен при близки и съжителстващи със зависими пациенти с психическа коморбидност.

Получените експериментални резултати са представени в самостоятелен раздел „**Резултати и обсъждане**” в размер от 34 страници. Изложението в него следва поставените в дисертацията задачи. Добро впечатление прави онагледяването на резултатите след статистическата обработка на събраните данни. Резултатите от проучването са интерпретирани коректно, но липсва задълбоченост в техния анализ и по обстойна съпоставка с други аналогични проучвания. Добра практика е обобщаването на резултатите след всеки дял.

Оформените генерални **изводи** съответстват и точно отразяват получените резултати, но са представени в много големи детайли и това води до невъзможност да се открият основните закономерности от проведеното проучване.

Считам, че направените **препоръки** към Българска асоциация на професионалистите по здравни грижи, Медицинските университети и Българска Психиатрична Асоциация са уместни и необходими. Тези препоръки са пряко следствие от получените резултати в процеса на решаваните от докторанта задачи и са практически приложимо решение на поставената от дисертацията цел.

Т. Радева представя седем **приноса** в своя труд. Намирам ги за основателни и обосновани. Като най-значими следва да се посочат:

1. Изведена е необходимостта от инвестиране в обучението на медицински сестри за полагане на грижи за хора с психиатрична коморбидност и е създаден функциониращ кръжок по „Въведение в психиатрични сестрински грижи“ за студенти от специалност „Медицинска сестра“.
2. Направено е обосновано предложение за създаване на психиатрична сестринска практика за подпомагане на зависими пациенти с психическа коморбидност.

АВТОРЕФЕРАТ

Авторефератът е в обем от 44 стр. и следва структурата на дисертацията, като в съкратен вид представя получените резултати и изведените приноси на дисертационния труд.

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Докторант Радева представя списък от две самостоятелни публикации в сборници от национални конференции и едно участие в научен форум. Може да се приеме, че резултатите от дисертационния труд са станали достояние на научната общност. Всички публикации са свързани с разглежданите в дисертационния труд теми и представят постигнати резултати в различните етапи от разработването на научния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният дисертационен труд като формулировка на проблемите, като обем, цел, задачи, методология на изследването и постигнати резултати в конкретната област отговаря на изискванията за самостоятелно научно проучване и на всички условия на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото приложение. Всичко това ми дава основание да предложа на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „Доктор” на Теодора Станева Радева по докторска програма „Управление на здравните грижи”, направление 7.4. „Обществено здраве”.

20. 04. 2023 г.

гр. Пловдив

Изготвил рецензията:

(проф. д-р М. Семерджиева, дм) /